

Skal dåbsritualet laves om?



SPØRGESKEMA

Giv din respons til Dåbskommissionens midtvejsrapport med udkast til et eller flere nye dåbsritualer senest den 31. december i år. For dåben er et meget vigtigt emne, der angår os alle sammen

Dette vejledningspapir er ment som hjælp og vurdering til læsning midtvejsrapporten (*se faktaboks på næste side*) og for at give inspiration og anbefalinger til rapportens forskellige dele. Først behandles nogle tematiske forhold, dernæst gennemgås dåbsritualet led for led. Der er ikke tale om et egentligt høringssvar, men alene arbejdsgruppens refleksioner og kommentarer til fri afbenyttelse.

Hvad skal et dåbsritual kunne?

Vi tilslutter os midtvejsrapportens indledende konstatering, at »dåben er et sakramente og en frelseshandling. Derfor er det afgørende, at den til enhver tid og på ethvert sted kan *genkendes* som en kristen dåb«² (vores kursivering). Ritualet skal altså afspejle, at dåben er en frelseshandling. Vi oplever, at kommissionen generelt fastholder dette syn i rapporten, men en række steder bliver det alligevel utydeligt og tvetydigt. Det kommer ikke mindst frem i forslag til takkebønner, kollektforslag og

dåbsbekræftelse (især i model 3).

Et ritual udtrykker i praksis kirkens bekendelsesgrundlag. Folkekirken er en evangelisk-luthersk kirke, og det er dermed afgørende, at dåbsritualet – i dets bønner og enkeltled – er i overensstemmelse hermed. Vi deler kommissionens opfattelse: »Dåben og dåbsritualet er og skal være baseret på et tydeligt bibelsk vidnesbyrd om dåben. ... Dåbshandlingen er ikke kun sprog, den har også handlingskarakter ... Dåbsritualets få centrale formuleringer – i sammenhæng med udførelsen af ritualet – må fastholde vægtige ord og begreber fra den kristne tradition; også de, der kan være svære at forstå umiddelbart (f.eks. synd, som står og bør stå centralt i dåbsritualet). ... Som sakramente handler dåben om den Gud, der døber, og det menneske, der døbes.«³

Et ritual er også med til at skabe enhed i folkekirken. Derfor deler vi også kommissionens ønske om, at et dåbsritual skal medvirke til at fastholde, »at vi er én kirke, og på tværs af landet og menighederne fælles om dåbens sakramente.«⁴ Derfor

(fortsættes side 3)

Giv din mening til kende



Ved møde i *Samtaleforum for Mission og Kirke (SMK)*¹ den 3. april 2025 blev det aftalt at nedsætte en arbejdsgruppe med henblik på at udarbejde et vejledningspapir til Dåbskommissionens midtvejsrapport. Rapporten udkom i begyndelsen af april og sendt i høring. Indtil 31. december 2025 er det muligt for at indsende kommentarer, forslag og høringssvar via netbaseret spørgeskema (*se link nedefor*). SMK opfordrer så mange som muligt til at deltage i høringen og dermed give til kende, hvordan ét samlet dåbsritual for folkekirken skal se ud og indstilles til kongelig autorisation i 2027.

Alle kan indsende bemærkninger til rapportens forslag i forbindelse med et nyt dåbsritual: som menighedsråd(smedlem), som menighed, som fællesskab eller bibelstudiegruppe, som enkeltperson m.fl. Der er brug for, at så mange som muligt sender kommentarer ind – også selvom det kun er til udvalgte dele af forslag til nyt ritual. Enhver indsendt kommentar eller besvarelse af spørgeskemaet tæller med i den samlede vurdering, som dåbskommissionen skal arbejde videre med frem mod et nyt autoriseret dåbsritual.

MIDTVEJSRAPPORT

Midtvejsrapporten kan findes her:



https://folkekirkensintranet.dk/_Resources/Persistent/1/0/8/f/108f6bc51dbf71d95d9c17c697c5a064a926511b/Midtvejsrapport%20D%C3%A5bskommission%20300425.pdf

Tematisk opdeling m.v. findes på:



<https://www.folkekirken.dk/livets-begivenheder/daab/daaben-til-gennemgang>

SPØRGESKEMA

Link til det officielle spørgeskema:



<https://www.defgo.com/s.asp?id=1722369&c=ZZEKNLZ&s=1&l=da>

Arbejdsgruppen

- Søren Aalbæk Rønn**
- sognepræst i Øster Snede
- Peter Nord Hansen**
- tidl. vicegeneralsekretær i Indre Mission
- Michael Lerche Nygaard**
- sognepræst i Kristkirken i Kolding
- Morten Mouritzen**
- sognepræst i Vind-Vinding
- Johannes B. Glenthøj**
- tidl. sognepræst på Samsø
- Hans-Ole Bækgaard**
- præst og formand for Indre Mission

(fortsat fra side 1)

anbefaler vi en nænsom sproglig justering og kun ganske få valgmuligheder for variationer i dåbsritualet, så vi ikke ender med flere forskellige dåbsritualer med så store forskelle, at der opstår tvivl om dåbens indhold eller gyldighed. Ingen skal være usikker på, at et nyt autoriseret dåbsritual udtrykker en tydelig enhed i kirken og en enslydende dåbsteologi.

Vores gennemgang nedenfor er ikke en vurdering af de tre foreslåede liturgiske modeller⁵, men en vurdering på tværs af modellerne med henblik på ét dåbsritual.

Bliver man Guds barn i dåben eller ej?

I det nugældende dåbsritual fra 1912 bliver det tydeligt sagt i takkebønnen, at der sker noget afgørende nyt i dåben i kristen forstand: »...den hellige dåb, hvori du gør os til dine børn«. Der er et *før* og et *efter* i et menneskes liv. Der sker noget afgørende i dåben, og dåben er nødvendig til frelse.⁶ Der er et skel mellem udbøtte og døbt i åndelig og teologisk forstand, som ikke handler om adskillelse mennesker imellem.⁷

I rapporten bliver det nævnt, at »dåbsritualets karakter af en overgang fra én livssituation til en anden, ny livssituation har sin rod i flere steder i det Nye Testamente, der omhandler dåben.«⁸ Det pointeres, at »dåbens karakter af sakramente med udgang fra synd og død og indgang til liv og syndsforladelse i Kristus har med rette stået meget markant i de danske dåbsritualer og -liturgier fra reformationen og frem til i dag.«⁹ At dåben er en frelseshandling kommer særligt til udtryk ved at være knyttet til »syndernes forladelse«¹⁰ og det nye liv i Kristus (Kol 2,11-15). For et Guds barn er der altså et sjælesørgerisk

anliggende at fastholde, som troen griber om og har tillid til.

I rapporten fremhæves denne opfattelse ved, at der sker en »genfødsel« i dåben, og at der nævnes et betonet »nu« i dåbsbekræftelsen. Det er derfor væsentligt som anført i rapporten, at takkebønnen skildrer dåben som sakramental modtagelse af Helligånden, genfødsel, syndsforladelse og evigt liv.¹¹ Desværre bliver denne tilgang uklar og sløret flere steder i rapporten, hvor man forsøger at imødekomme den ikke-bibelske forståelse, som nogle har efterlyst, at *alle* fra skabelsen er Guds børn (uanset dåben i den treenige Guds navn og uanset troen på Jesus Kristus). Det sker særligt i nogle forslag til takkebønner og kollekter,¹² hvorfor vi af den grund ikke kan anbefale disse (se nedenfor).

Det er værd at notere sig, at selvom dåbsritualet før 1912 brugte andre ord om at blive Guds barn i dåben, blev det sagt med andre udtryk og billeder. Det blev også sagt andre steder i ritualet. Tanken var den samme.¹³ Andre led og udtryk i det nuværende ritual understreger også, at vi bliver Guds børn i dåben – eksempelvis at den døbt får Gud til Fader, og at Fadervor forudsætter dåben.

Derfor mener vi, at der ikke er tale om et ekskluderende udsagn i den nugældende takkebøn, som med god ret også kan forstås som en invitation til at få del i dåbens barnekår hos Gud. Vi er også enige i rapportens bemærkning om, at »en ændring til denne formulering ville dog på baggrund af debatten kunne høres som en svækkelse af dåbens sakramentale indhold.«¹⁴ Eller sagt tydeligt: Det vil svække og utydeliggøre dåbens sakramentale betydning.

Vigtige detaljer

På baggrund af ovennævnte tilgang til dåben vil vi kort kommentere på de forskellige led i kronologisk rækkefølge ud fra midtvejsrapportens oplæg og forslag.

Det indledende spørgsmål

I stedet for at afskaffe det indledende spørgsmål om hjemmedåb/tidligere dåb, bør det bevares som en *valgfri mulighed* at kunne spørge dåbskandidaten/personen. Det vil dels tydeliggøre det lutherske syn på gendåb – og en vigtig pædagogisk pointe i, at dåben er en engangshandling; dels vil det tage højde for situationer eksempelvis i forbindelse med drop-in-dåb, hvor der ikke er en forudgående dåbssamtale. Vi tilslutter os den nye formulering: »Er barnet/du allerede døbt?«. ¹⁵

Lovprisning

At fastholde lovprisningen vil skabe genkendelighed ift. det nugældende dåbsritual. Med 1 Pet 1,3 (som også lyder ved begravelse/bisættelse) fastholdes det samtidig, at dåben netop er en genfødsel.

Takkebøn

Af hensyn til samme genkendelighed bør der højst være to takkebønner at vælge imellem. Flere takkebønner vil udfordre den teologiske tydelighed og genkendelighed på tværs af landet. De to takkebønner må ikke direkte modsige hinanden, hvorfor nogle af bønnerne efter vores vurdering er udelukkede (B, D, E og F). ¹⁶

Vi foreslår at fastholde *takkebøn A* i forslagens formuleringer og nænsomme sproglige bearbejdning - med tilføjelsen »eneste« foran Søn (»Tak, fordi du ved din *eneste* Søn har givet os...«). Dermed understreges det særlige sønnekår, som Jesus Kristus har, og som er forudsætningen for den døbtes barnekår. I takkebøn A er Far-begrebet fastholdt.

Som mulig alternativ takkebøn foreslår vi kun *takkebøn C*, der også tydeligt fastholder Far-begrebet, og ved sin gendigtning af Tit 3,3-5 nævner genfødselen, fornyelsen, arvingsmotivet og trosaspektet, mens 'dåb til syndernes forladelse' ikke er nævnt direkte. Vi er med på formuleringerne med forslag om, at »altid« til sidst kan ændres til »i al evighed« som i takkebøn A.

Tekstlæsninger

Vi deler anbefalingen, at »de to evangelielæsninger Matt 28,18-20 og Mark 10,13-16 er primære læsninger i dåbsritualet, som de har været siden 1912,« og bemærkningen om, at »Matt 28,18-20 tydeliggør, at kirken ikke døber i eget navn, men altid i Guds navn«. ¹⁷ Vi følger forslaget om, at Matt 28,18-20 er den sidste læsning inden selve dåbshandlingen ¹⁸, og det vil give god mening til »overgangsformuleringen« (se nedenfor). Vi deler den opfattelse af Mark 10,13-16, at evangelieteksten handler om menneskets forhold til Gud uanset alder og er udtryk for menneskets modtagelse; læsningen handler altså om troens karakter og ikke om små børn og passer derfor lige godt på både barne- og voksendåb. ¹⁹

I stedet for at åbne for et ikke helt entydigt behov for supplerende eller alternative læsninger – der (ligesom ved takkebønnen) kan give anledning til den forståelse, at dåbsritualet rummer flere dåbssteologier, og de mange valgmuligheder mindsker genkendeligheden – foreslår vi, at der kan være én tredje fast læsning. Her vil Rom 6,3-4 give bedst mening jf. den begrundelse, som er anført i rapporten.²⁰

Overgangsformulering

Det fungerer godt, at dåbsbefalingen (Matt 28,18-20) er sidste læsning inden dåbshandlingen, som begynder med trosbekendelsen. Vi finder overgangsformuleringen aldeles brugbar til at underbygge rapportens gode overvejelse om intentionen hermed: tydeligt at skelne mellem menneskets situation før og efter dåben²¹ – udover at det er et naturligt (pædagogisk) led i dåbsritualet.

Vi er uforstående over for rapportens bemærkning om, at leddet er overflødigt og kan udelades. Vi anbefaler, at det er obligatorisk, og følger den nye (nærmest forbedrede) formulering, som er foreslået: »Så vil vi nu døbe dig/jer i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn«²² – i stedet for som nu at »hjælpe dette barn/disse børn/dig til hans velsignelse...«. Endvidere er overgangsreplikken også en fin skærpelse af, hvad der sker i dåben: Vi gøres til hans disciple, og dåben er ikke kun en velsignelse.

Korstegnelse

I rapporten er der forslag om at bevare korstegnelsesordet i en justeret form: »Modtag korsets tegn både for dit ansigt (+) og dit bryst (+) til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede Herre, Jesus Kristus« (bemærk sproglig modernisering fra »korsens tegn« til »korsets tegn«). Samt forslag om en ændret, udvidet form: »Modtag korsets tegn både for dit ansigt (+) og for dit bryst (+) til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede og opstandne Herre, Jesus Kristus«.²³ I vores optik kan der argumenteres for begge korstegnelsesord som mulige i dåbsritualet.

Spørgsmål om navn

Vi mener, at det bør bevares ved dåb af små børn.

Trosbekendelsen

Det kan være fint at sidestille en lang og en kort form af tilspørgsel med de forbehold og anvisninger, som rapporten lægger op til. Det betyder, at hele trosbekendelsen skal fremsiges forud for dåbshandlingen ved en kort tilspørgsel (»efter stedets skik siges eller synges«).²⁴ Uanset form bør forsagelsen lyde med i tilspørgsel.

Alle i arbejdsgruppen anvender dåbsritualets lange tilspørgsel, men erkender også en udbredt liturgisk praksis med kort tilspørgsel.

Tilspørgelsen

Vi genkender ikke, at der er en folkelig forståelse af spørgsmålet (»Vil du døbes på denne tro?«) som en eksamination. Og hvor det skulle være tilfældet, kan præsten jo forklare ved samtalen med forældrene før dåben, hvorfor der spørges.²⁵

Vi anbefaler ikke at følge forslaget om at vende tilbage til den tidligt reformatoriske (lutherske) spørgemåde: »Vil du døbes?« I sammenhængen fra dåbsritualet 1526 kunne det måske give mening at spørge så kortfattet, men ikke i dette dåbsritual. Desuden er vores nuværende spørgemåde så folkeligt kendt, at en ny vil virke fremmed og ukonkret – og næsten overflødig. Anvendes der kort tilspørgsel, giver det også bedst mening at fastholde »...på denne tro«, så det bliver tydeligt, hvad man døbes på.

Skulle der ske en ændring, er det værd at overveje at spørge: »Vil du døbes i denne tro« – frem for »... på denne tro«, da det udtrykker den evangelisk-lutherske forståelse »i tillid til«/»i forvisning om«.

Dåbshandling

Fastholdelse af: »I Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen«. Ingen ændring.

Dåbsbekræftelse med håndspålæggelse

Dåbsbekræftelsen er en bekræftelse af, hvad der bedes om i takkebønnen. NU er det sket, hvorfor dette »nu« bør være betonet. Bekræftelsen skal være tydelig i sit indhold – og der bør kun være én. Én fælles bekræftelse for alle døbte i den samme kirke skaber genkendelighed, så der ikke hersker usikkerhed om, at vi har fået del i samme dåb (steologi). Det er vigtigt, at Faderen er nævnt, og at dåbens gaver, som nævnes i det nuværende dåbsritual, optræder tydeligt i bekræftelsen.²⁶

Fredlysning

Vi støtter forslaget om, at fredshilsen bør lyde til det enkelte barn i forlængelse af dåbsbekræftelsen – og med en fredshilsen til sidst til alle forældre, faddere og døbte.²⁷

Fadervor

Det kan give mening, at bønnen/Fadervor kan være valgfrit placeret²⁸, men det giver bedst mening, at den bedes umiddelbart efter fredshilsenen til barnet (som sidste led ved dåbsbekræftelsen). Fadervor er alle Guds børns bøn. Og det er fint at bevare begge versioner af Fadervor som valgfrie muligheder.



Faddertiltale

Vi anbefaler, at faddertiltalen følger den treklang af emner, som rapporten lægger op til.²⁹ Det er en fin ramme som vejledning til at være frit stillet mht. ordlyden. Vi mener, at ét forslag til en faddertiltale er nok. Desuden er forslag nr. 2 ukonkret og poetisk tåget i sit sprog.

Afsluttende dåbskollekt

Vi gør os nogle af de samme grundlæggende overvejelser som ovenfor ifm. *takkebønnen* og de teologiske og liturgiske refleksioner om *Guds børn-problematikken*.

Vi anbefaler³⁰ at fastholde *kollektbøn A* med den nænsomme sproglige revision og er enig i argumenterne for denne bøn. *Kollektbøn B* er ikke helt så tydelig og slidstærk. Der er referencer til den indledende takkebøn, og dåben omtales som en gave. Den rummer bøn til den treenige Gud, og treklangen tro-håb-kærlighed er medtaget. Endvidere er »genfødt«, »syndernes forladelse« og »det evige liv« nævnt. *Kollektbøn B* kan forsvares og medtages som alternativ afsluttende dåbskollekt.

Til gengæld kan vi ikke anbefale *kollektbøn C*. Skabelsesteologien med ensidigt fokus på menneskets eksistens (denne-sidigheden) og den ikke-bibelske lære om alles frelse spiller med her. Det bliver uklart, hvad der menes med »har fornyet«: Er dåben blot en fornyelse – af hvad? Hvad menes med »fornyet os i din kærlighed«?

Vejledning vedr. dåb uden for højmessens og dåbsritual ved øjeblikkelig livsfare (nøddåb)

Redegørelsen i rapporten er god her.³¹ To ændringsforslag: 1) Det bør nævnes/indskærpes ved nøddåb, at den døvende selv skal være døbt – forslag: »...foretages af én af de tilstedeværende, som selv er døbt.« 2) Fredshilsen er sjovt nok ikke medtaget i forlængelse af dåbsbekræftelsen (er anført efter Fadervor). Vi foreslår, at det bliver harmoniseret.

Inddragelse af symboler og tiltag

Rapporten har gode ting at sige om brug af forskellige symboler og tiltag.³² »Derfor anbefales det, inden man evt. indfører inddragende symboler og tiltag, som det første at overveje formålet. Ønsker man f.eks. at understøtte rituallet med symboler? Ønsker man at skabe større inddragelse eller andet? ... Det anbefales forud for evt. indførelse af inddragende symboler og tiltag at inddrage menighedsrådet og menigheden i drøftelsen og udformningen af tiltaget.«

Noter

- 1 I SMK mødes halvårligt formænd og daglig leder fra følgende organisationer: Indre Mission, Luthersk Mission, Evangelisk Luthersk Mission, Dansk Bibel-Institut, Evangelisk Luthersk Netværk og Kristeligt Forbund for Studerende.
- 2 Midtvejsrapporten side 5 (i det følgende er sidehenvielse hertil, hvis ikke andet er oplyst).
- 3 Side 46 (citater 'sakset' i gengivelsen).
- 4 Side 5.
- 5 Side 10 og 50 rummer en oversigt over modellerne, og på side 51-67 findes de som ritualer.
- 6 **Jf. Den Augsburgske Bekendelse artikel 9**
Se https://www.folkekirken.dk/_Resources/Persistent/c/5/0/0/c5006c22676a446f3a2d8ed-5b7827e2acd3cc9af/Den%20aug-sburgske%20bekendelse.pdf
– samt Luthers forklaring til dåben i Den Lille Katekismus
Se https://www.folkekirken.dk/_Resources/Persistent/e/2/7/1/e271ed-f7c1e9276ac8db82dafc30735c-3fe1ff5b/Katekismus.pdf
- 7 På side 45 siges der pdes. noget rigtigt om dåben og troen, mens der pda. udfoldes noget utydeligt og modsigende i et afsnit om, at dåben ophæver adskillelse. Vel er døpte solidarisk med alle mennesker. Men at adskillelsen mellem døpte og udøpte »er ophævet« er ikke bare selvmodsigende, men uden mening! Der er grund til at være opmærksom på, hvordan dette forhold udtrykkes særligt i takkebønner og kollekter.
- 8 Side 44 – hvor en række steder i NT nævnes og heraf dåbens betydning.
- 9 Side 45f.
- 10 Jf. Den Nikænske Trosbekendelse: »En dåb til syndernes forladelse« og Luthers Lille Katekismus om dåben i svaret på, hvad dåben giver eller nytter: »Den virker syndernes forladelse, forløser fra død og Djævel og giver den evige salighed til alle, som tror, som Guds ord og løfte lyder«.
- 11 Side 29.
- 12 Side 30-33.
- 13 Således allerede hos Luther i fortalen til dåbsritualet (1526): »Her hører du i denne bønns ord, med hvor megen klage og hvor alvorligt den kristne kirke bærer det lille barn frem og med vedvarende, utvivlsomme ord beken-der for Gud, at det er besat af Djæve-len og er et syndens og unådens barn, og således flittigt beder om hjælp og nåde gennem dåben, at det må blive et Guds barn.«
- 14 Side 29.
- 15 Side 39.
- 16 Side 30-32.
 Takkebøn B rummer et befrielses-aspekt, mens forsoningsaspektet er

fraværende, ligesom det evige liv som gave er udeladt. Der er nok tale om fornyelse, men ingen genfødsel. Ud-sagnet om at »leve frimodigt som dine børn« står nærmest i kontrast til en eksistens som at 'leve ængsteligt som dine børn« – dvs. Guds børn både før og efter dåben, mens dåben mest af alt ændrer eksistensvilkår. Takkebøn D forsøger en trinitarisk forankring og en omskrivning af traditionelle begreber, men bliver alt for vag, når det gælder at udtrykke dåbens særlige indhold og gaver. Takkebøn E bliver alt for ukonkret i udtryk af bl.a. genfødselen, og ved vægtlægning af artikel 1 og 3 i trosbekendelsen, glider den centrale betydning af artikel 2 i baggrunden. Takkebøn F udtrykker en fokuseret skabelsesteologi, hvor det er utydeligt, hvad dåben egentlig giver og betyder. Kristus er slet ikke nævnt, og man får den opfattelse, at den døbtte allerede hører sammen med livets Gud.

17 Side 23.

18 Side 24.

19 Side 23:

»Formuleringen hos Mark, at 'den der ikke tager imod Guds rige ligesom et lille barn' imødegår den misforståelse, at tro er en intellektuel præstation, og understreger den kristne tro som den tillidsfulde modtagelse af Guds nåde.«

20 Side 25.

21 Side 24.

22 Side 24.

23 Side 75-76 – med udførlige overvejelser for begge former.

24 Side 35-37.

Det kan give god mening at have en treleddet form i den korte tilspørgsel, men forslaget nederst side 36 vil vi pege på som den bedste version.

25 Side 37-38.

Vi deler det syn, som er nævnt i rapporten: »Intentionen i døbeformularen 'vil du døbes på denne tro?' ... er at tydeliggøre og fastholde, at troen, der 'døbes på' – eller troen, der tager imod evangeliet – formidles ved Helligånden i dåben. Man spørger derfor på én gang foregribende og bekræftende: Det Ja!, der lyder som svar ved tilspørgslen, er et ja tak til i dåben at løftes ind i den nye relation til den korsfæstede og opstandne, som er troen, og som den døbtte lever ud af.«

26 Side 79-81. Nederst side 79 mener vi, at der argumenteres godt for, hvorfor den autoriserede dåbsbekræftelse giver god mening at fastholde. Sproget (og indholdsformuleringerne) i de to nye forslag når ikke samme niveau.

27 Side 77.

28 Side 77-78.

29 Side 73.

30 Side 32-33.

31 Side 68-70.

32 Side 71-72.